

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cerimonien Vande Heylighe Roomsche Kercke Raeckende De Processien, De Pelgrimagien, Het Vvy-Water Ende Begravenisse

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

Cerimonien Die De H. Roomsche Kercke ghebruyckt ontrent het Wy-ater.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34094

CERIMONIEN

DIE DE

H. ROOMSCHE KERCKE

ghebruyckt ontrent het
WY-WATER.

HET EERSTE CAPITTEL.

Wordt bewesen uyt de H. Schrifture, dat het water magh ghezeghent worden, ende dat de Cerimonien die dies-aengaende ghebruyckt worden, loffelijck zijn.

Numeror. Capite 8. v. 6. 7.

Neemt de Leviten uyt het midden der kinderen Israels, ende reynightse:
Ende aldus sult ghy doen om haer te reynighen: Ghy sultse besproeyen met het water der suyveringhe.

Numeror. Capite 19. v. 11. 12.

Soo wie een doot lichaem van een mensch sal aenghevoert hebben, sal seven daghen onreyn wesen.

Op den derden dagh sal hy sich suyveren met het water der suyveringhe.

17. Voor iemandt die onreyn is, sullen sy nemen de aschens des brandts ende der sonde, ende sullen daer op lerende waeteren gieten in een vat, inde welcke als een suyver mensch hyslope sal ghedopt hebben, sal hy daer mede besproeyen de gan'che tente, ende alle den huysraet, ende alle de menschen, die met deser onsuysterheydt besmet zijn.

Wat

Wat was dit booz water van 'welck hier op dese plaetse wort mentse ghemaect? Den Driedrechten bijbel antwoort *Numer. 8. inde 7. bemerck.* 't was water om te ontfondighen, ende nae de wet der Cerimonien van sonden te reynighen.

Ergo volghens de Schryftuer-plaetsen ende de bekenentisse van Partie, soo wasser hy de Joden in't ghebruyck eenigh water / met het welsche de menschen besproye wierden/ ende van haere sonden ghesuybert. Waer staet nu in het nieuwe testament dat dit/of dierghelijck water verboden is?

4. of. 2. Regum Capite 2. v. 20. 21.

Eliseus seyde: Breycht my eene nieuwe schael, ende leght daer sout in, ende sy brachten tot hem,

Doen ginck hy uyt tot de Fonteyne der wateren, ende wierp het sout daer in, ende seyde: Soo seydt de Heere: Ick hebbe die water ghesont ghemaect, daer en sal voortaan gheene doot, noch onvruchtbaerheydt in sijn.

Hier op seght seer wel *Alexander 1. Epistola 1. Anno 101.* Wy seghenen water voor de volcken bestroyt sijnde met sout op dat alle daer mede besproeyt wesende, worden gheheyligh: want is dat de onvruchtbaerheydt van het water (*in tijde van Eliseus*) is ghenesen gheweest, als het met sout wiert bestroyt, hoe veel te meer, sal het water, door goddelijcke ghebeden gheheyligh wesende, wech-ruyden de onvruchtbaerheydt vande menschelijcke dinghen, ende die besmet sijn, heylighen?

Dit ghevolgh 'welck hier desen *H. Vader Alexander* maect / is seer bondigh / om dat het gheschiedt is op de *H. Schryftuere* / want puer op de selve maniere redent den *H. Apostel Paulus* *Hebr. 9. v. 13.* daer hy soo spreekt: Indien het bloedt der kieren, ende bocken, ende de asche der jonghe koe, besproeyende de onreyn haer heyligh tot de reynigheyde des vleeschs? Hoe veel te meer sal het bloedt Christi, met conscientie reynighen van doode wercken, om den levenden Godt te dienen.

Let op de redensughe banden *Apostel: Tit 2. v. 14.* *Hen/ sept hy/ dat het bloedt van eene beeste*

Aquam sale
conspersam
populis bene-
dicimus, ut ea
cuncti aspersi
sanctificen-
tur: nam nisi
sale asperlo,
sterilitas aque
sanata est,
quanto magis
divinis preci-
bus sacra-
ta, sterilitatem
aufert rerum
humanarum,
& coinquina-
tos sanctifi-
cat.

mer meer als eene enckele schaduwē en was van
het bloet Christi soo krachtigh is gheweest in't ou-
de testament dat het lichaemelijcke onreynighejde
heest konnen wech nemen / hoe veel krachtigher
moet wesen het bloet Christi self om wegh te nemen
de onreynighejde der zielen.

Alsoo redent den H. Vader Alexander dock seer
wel van het Water: Ist saecken / seyt hy / dat het
sout / welck Elisæus heeft gheworpen in't water
sulck eene kracht heeft ghehad dooz de schickin-
ghe Gods / dat het waeter heeft van natuer ver-
andert / hoe veel te meer sullen de Priesters van't
nieuwe testament / waer van Elisæus, niet meer ghe-
weest en is als eene enckele schaduwē / dooz haere
ghebeden / het water met sout gemenghelt wesende /
koupen segghen / ende de kracht gheben om de
menschen te heylighen?

Numerorum Capite 5. v. 17.

Den Priester sal heyligh water in een vat nemen, ende
van het stof het welck op den vloer des tabernakels is, sal
den Priester nemen ende in het water doen, ende hy sal de
alderbitterste wateren houden daer hy met vervloekinghen
de maledictien saemen inghebracht heeft. *N. 27.* Als hy haer
nu dat water sal te drincken ghegheven hebben, het sal ghe-
schieden, indien sy onreyn gheworden is, ende teghen haer
man door overtredinghe sal overtreden hebben, dat het
water der vermaledijdinghe, tot bitterheydt in haer ingaen
sal, ende haeren buyck gheswollen sijnde, sal haere heupe
versotten.

Hier op heeft den Dordrechtchen Bybel dese naes-
volgende bemerckinghe: Dit water, seyt hy / en
hadde dese werckinghe niet uyt sijne natuerlijcke kracht,
mer uyt de ordonnantie des Heeren, die door het selve,
als door een reecken, ofte sijn rechtveerdigh oordeel uyt-
voerde teghen de schuldighē, ofte sijne belofstnisse, aen
de onnoosele.

De Schyftuere seght / dat de Priesters in
het oude testament / de macht hadden om het wa-
ter te vermaledijden / in dier boeghen / dat de men-
schen

schen daer dooz sielen in lichaemelijke onghesche-
 hepdt/indien sy plichtigh waeren / naemelijck den
 ober spel: en onse Weder-partije bekenet/dat dit water
 dese kracht hadde niet upter natuere / maer dooz
 d'ozdonnantie des Heeren : soo argumentere
 dan à contrario , aldus : Ergo in't nieu testament
 'twelck een wet is van gracie / ende ghenade / heb-
 ben de Priesters de macht om het water te segge-
 nen / tot ghesonthepdt der zielen / ende dit water
 ghesegent ofte ghetwijt sijnde / en heeft geene kracht
 upter natuere om de zielen ghesont te maken / maer
 heeft dte dooz de ozdonnantie des Heeren / den wel-
 ken aen sijne Apostelen / ende aen haere nae sacra-
 de macht heeft ghegheben van alles te binden /
 ende ontbinden hier op der aerden Ioan. 20. v. 23.
 'Twelck noch boozder bevestigt wort upter den
 Apostel Paulus.

Alle schepsel Godts is goetd, ende daer en is niet ver-
 worpelijk, met dancksegginghe ghenomen sijnde.

V. 5. Want het wort geheylicht door het woort Godts,
 ende door het ghebedt.

Paulus seght hier / dat alle schepsel Godts / dooz
 het Woort Godts, ende dooz het Ghebedt kan ghehey-
 licht worden / maer het water is een schepsel Godts
 ergo het water kan dooz het Woort Godts ende
 het Ghebedt, gheheylicht worden: daer hebt ghy
 dan ons wij-water / want gheheylicht water /
 en wij-water is al een dinghen. Doch indien ghy
 het oogh merck van Paulus noch boozder wilt
 sien / soo sult ghy bevinden / dat hy hier spreekt
 van de spijsen die aen de Af-goden sijn gheoffert
 gheweest / van de welke hy seght / dat al-hoc
 sp outeyn ghewozden sijn / om dat sy aen de dui-
 belen sijn gheoffert gheweest / dat sy nochtang hee-
 nen supper / ende heyligh worden / alser het Woort
 Godts, ende Ghebedt niet Dancklegginghe by-komen.
 Waer op de **h. Oudt-Vaders** soo argumenteren
 eerst den **h. Cyrillus Hierosolimitanus** *Catech.* 3. *cap.*
 370. *a* Ghelijck die saecken, de welke op de Afgod-
 Autaeren worden gheoffert, al-hoc-wel sy suyer sijn

a Ut illa quae
 in aris offe-
 runtur, cum
 naturâ sine
 pura, invoca-
 tione damo-
 num impura
 efficiuntur, sic
 contra aqua
 simplex, per
 Spiritus S.
 Christi, & Pa-

ter natuere, nochtans door het aenroepen der duyvelen on-
suyver worden, alsoo ter contrarien, het simpel water door
het aenroepen vanden H. Gheest, van Christus, ende den Va-
der, kracht verkieghen hebbende, bekomt heyligheydt.

Ten tweeden Theophylactus op dese plaets: *b* Laet
ons nemen, seyt hy / datter yet onsuuyver zy, maer ghy hebt
eene medecijne: Teeckent, danck seght, verheerlijckt Godt,
ende alle onsuuyverheydt wijckt.

**Ten derden den H. Ioannes Chrysoftomus, oock op
dese plaetse Pauli:** Ist dat het schepsel, seyt hy / ghemeyn-
lyc, de medecijne is byderhandt, druckt daer in het teecken
des Cruys. danck seght, gheeft glorie aen Godt, ende daede-
lyck alle onsuuyverheydt is wegh ghegaen.

Somma, dat blijft ghewijs / datmen volghens het
segghen Pauli, het water magh segghenen/ende heylt-
ghen/want 't is een schepsel Godts/ ergo onse Wc-
departie en kan ons niet beschuldigen van Super-
stitie als wy sulckx doen.

tris invoca-
tionem acce-
pta virtute,
sanctitatem
consequitur.

b Demus
quod quiddā
fit immun-
dum, sed ha-
bes medicinā
Signa, gratias
age, glorifica
Deū, jac defi-
cit immundi-
tia.

c Si creatura
cōmunis sit,
medicamentū
in prōptu est:
Signum illi
crucis impri-
me, gratias a-
ge, Deo glo-
riam refer, &
protinus im-
mūditia om-
nis abcessit.

HET II. CAPITTËL.

Het wij water met sijne cerimonien wordt
behoont uyt de HH. Oudt. Vaders van
de eerste 400. jaeren.

Clemens Romanus. Anno 29.

Libro 8. Constitut. Apostolicarum Capite 92.

Dat den Bisschop het water segghene / oft
soo hy daer niet teghenwoozdigh en is /
dat den Priesier segghene / ende dat sy segghen
in deser manieren: Heere Sabaoth / Godt
der krachten / schepper der wateren / die
dit water verleent hebt om te dzyngen / en
es te wassen: Heylight nu oock dooz Chri-
stum. dit water; ende gheeft het de kracht
bain te ghenesen / van siekten te verdzijven/
ende de duyvels te verjaeghen / ende de listen
uyt

Benedicat Fp eo-
pu s aquam, si vero
non aderit, benedi-
cat Presbyter, & di-
cant in hunc modū:
Domine Sabaoth,
Deus virtutum, crea-
tor aquarum, qui
dedisti aquam ad bi-
bendum, & abluen-
dum. ipse etiam nūc
sanctifica per Chri-
stum hanc aquam, &
tribue ei vim sanan-
di, & depellēdi mor-

upt te smjten/door Christum onse hope / met
den welcken u is glosse / eere / ende den den
H. Gheest in eculwen Amen.

Alexander I. Anno 121.

Epistolá 1.

Aquam sale con-
spersam populis be-
nedicimus, ut eâ cû-
cti aspersi sanctifi-
centur. Nam si cinis
vitulae aspersus san-
guine, populum san-
ctificabat, atque mû-
dabat, multo magis
aqua sale conspersa,
divinisque precibus
sacrata populum san-
ctificat, atque mûn-
dat: Et, si sale asper-
so, sterilitas aqua sa-
nata est quanto ma-
gis divinis precibus
sacrata, sterilitatem
aufert rerum huma-
narum, & coinquin-
atos sanctificat.

Op segghenen door de volcken/water met
sout bestropt/oy dat alle daer mede besproep
sijnde/ gheheylight worden / want ist sijn
ken dat ten tijde van Moyses de aschen van
ene jonghe koe met bloedt besproept / het
volck heylighde / ende supberde / beel met
het water met sout bestropt / ende met god-
delijcke ghebeden gheheylight/heylighde / en-
de supber het volck : Ende ist dat de on-
bzuichtbaerheyt des waters gheneisen is ghe-
weest / met sout besproept wesende (ten tijde
van Elifasus) hoe veel te meer door de godde-
lijcke ghebeden gheheylighde wesende / met
het wegh de onbzuichtbaerheyt vande men-
schelijcke dinghen / ende supber die onreyn-
sijn.

Tertullianus. Anno 230.

Libro de Baptismo capite 4.

Supervenit Spiritus
S. de caelis, & aquis
supereit sanctificans
eas de semetipso, &
ita sanctificata, vim
sanctificandi combi-
bunt.

Den H. Gheest komt van hoven upt den
hemel/ende is hoven de wateren/ heylighde
de die upt sijn selben/ ende die soo gheheylighde
sijnde / dzincken in de kracht om te heyligh-
ghen.

Cyrillus Hierosolymitanus. Anno 365.

Cathechesi 3.

Vt illa quæ in A-
nis offeruntur, cum
naturâ sint pura, in-
vocatione dæmonum
impura efficiuntur,
sic contra aqua sim-

Ghesijck die dinghen/be welke op de er-
taeren der Af-goden worden gheoffert / hoe-
wel sy supber sijn upter natueren / met
tang onsupber worden door het acut oep-
en.

inde H. Roomfche Kercke. 65

de dophelen/alsoo ter contrarien / het sim-
pel water/bekomt hepligheyt/ kracht ghe-
reghen hebbende dooz het aentropen van
den H. Gheest/ van Christus, ende den Vader.

plex per S. Spiritus,
Christi, & Patris in-
vocationem accepta
virtute, sanctitatem
consequitur.

Den H. Ambrosius. Anno 374.

Libro 2. de Sacramentis Capite 5.

Den Dofter brenghet ober het fchepfel des
waters/aentropinghe/ ende daer naer ghe-
heyt/ op dat de Fonteyne gheheplight wo-
de/ ende de eentwige Oypuldigheyt/ te-
ghenwoozdigh 3p.

Sacerdos super
creaturam aquae in-
vocationem postea.
& precem adfert, at
sanctificetur fons &
adfit praesentia aeter-
nae Trinitatis.

Den selven.

De ijs qui mysterijs iniciantur Capite 3.

Als het water sal gheheplight wesen met
de bejolenheyt van het saligh Crucx/ dan
wozt het ghemacticht tot het gebryck van
de gheestelike af-wasschinghe/ende vanden
salighen beker.

Cum aqua fuerit
salutaris Crucis my-
sterio consecrata,
tunc ad ulum spiri-
tualis lavacri, & sa-
lutaris poculi tem-
peratur.

Den H. Ioannes Chrysolomus. Anno 398.

Homilia de Baptismo Christi.

Op desen J'cestdagh (de welke ghenocmt
wozt de Gode Heylighinakinghe) als sy on-
trant den middernacht hebben water ont-
fanghen/sy draeghen dat water naer hups/
woren dat op/ende betwaeren dat een heel
laer lanck/re weten/om dat de wateren he-
den gheheplight sijn/ende daer naer geschiet
een aler mirakel / als de natuere / van die
warren / dooz de lanckheyt van tijde
niet bedozben en wozt.

In hac solennitate
sub mediam noctem
cum aquam accepe-
runt, domum latice
referunt, ac recon-
dunt, & per integrum
annum conservant,
ut pote quod hodi-
erna die sanctificata
sint aquae, si que mi-
raculum evidens,
dum nihil temporis
longinquitate aqua-
rum illarum natura
vitiatur.

Den H. Augustinus. Anno 420.

Tractatu 118. in Ioannem.

Wat is't welck aen een peder bekent is/
het

Quid est, quod
omnes norunt signu

Christi, nisi crux
Christi quod signu
nisi adhiheatur fron
tibus credentium, si
ve ipsi aqua qua re
generantur, nihil co
muni tate perficitur.

66 Cerimonien van't wij-ware
het teeken Christi anders / als het Cruys
welck teeken ten sy dat het gebreuekt wo
de / ofte op de booz hoofden der gheloopte
ofte oer het water / dooz het welck sy be
hozen worden / niet van al en wordt wate
lyck volbrocht.

Synesius. Anno 420.

Epistola 121.

Si Reipublice pe
nes Episcopos esset
administratio, eod
dem ipsos oporteret
acquitus esse vindi
ces, quandoquidem
publicus gladius, non
minus quam *lustralis*
aqua, quae in tem
plorum vestibulis
collocatur, civitatis
piaculum est.

Waer saecken dat de Bisschoppen de
wereldrijcke Republiken regeerden / sy sou
den oock moeten de hoogheden wreken / an
ghesien dat de publike Justitie / niet min de
stadt en supere / als het Wy-water, wate
ghesetle wordt den den in-ganch hande
ken.

Den selven.

In Catastasi.

Ego in loco meo,
in Ecclesia permane
bo, *lustralis* ante me
aqua vasa sanctissima
collocabo, sacras
columnas amplectar,
quae puram, & in
contaminatam à ter
ra mentiam sustinent,
illic sedebo vivus,
& jacebo mortuus.

Ik dat de Barbaeren komen / om on
kercken noch eens te berooven / ende on
landt te ber voesten / gelyck sy nu onlanck
ghedaen hebben / ick sal op myne plaats in
de kercke bliiben / ende ick sal de alder-heylig
ste vaeten van't Wy-water voor my stellen, ick sal
de gheheplighde pflaeren die den Antae ou
dersteunen / omhelien / daer sal ick lebendig
sitten / ende daer sal ick doot wesen / dy
ghen.

BESLUYDT.

Daer hebt ghy / Beminde Leser, van eenke tot een
we / eenighe H. Oud-baders / de welke ghy
wagh maecten van Wy-water : Ick bekent
datter eenighe onder syn die spreken van het
Water des Doops / 'twelck sy segghen / dat
t haeren tyde met het teeken des heyligen Cruys
ende ghebeden gheheplight / oes ghebruyt wint
ghe

Wich daer is weynigh aen ghelegghen / of sy van dit
 water spreken / of ander / 't is ghenoech datmen in
 de waere ende oprechte Kercke 't ghehuypck heeft
 ghy hadt van eenigh Water te heyligen / ofte te wij-
 men / ick segghe dat dit ghenoech is om onse Weder-
 parij te verandt wozden / aenghesien sy enckelijck
 loochent dat pement aen het water dat eenighe beson-
 dere kracht kan gheben dooz heylighen / of wijen.
 Contrarie blijckt upt die hoben-ghemelde H. Da-
 vers / nter alleen in het Water des Doops / maer
 oock in het Water / dat wy Water noemen / &c.
 &c.

HET III. CAPITTEL.

Mirakelen die door het Wy-water de eerste vier
 hondert jaeren gheschiet zijn.

Eusebius. Anno 326.

Historia Ecclesiastica libro 6. Capite 6.

Dit mirakel segghen dat Narcissus daer en ho-
 ven ghedaen heeft. Men segghet dat op den groot-
 ten ende solemnelen avondt van Paesschen / aen de
 Waeken / ende Dienaeren des Kercke olve ont-
 waeken heeft : 't welck als de heele ghemeente
 ghesam nam / ende daer ober ghestoozt was / men
 segghet dat Narcissus belast heeft aen die / de welke
 de lichten moesten besorghen / dat sy upt eenen
 put / die daer by was / sonden water putten / ende
 dat by hem hzenghen : 't welck sonder upffel bol-
 cheit zijnde / heeft Narcissus ober het water ghe-
 schen / (of ghelijck Nicephorus daer by voeght heeft
 dat ghesegghent) ende beholen dat sy 't met een waer-
 ende volstandigh gheloobe in de lampen sonder
 gheen / 't welck soo sy ghedaen hadden ; teghen al-
 le reden / dooz eene ongheloobelijcke / ende godde-
 lijcke kracht / is de natuere van het (ghesegghent)
 water in de natuere van olve verandert : Ende tot
 een selck teeken van dit miracckel / hebben dese
 &c 2

hjos

68 Cerimonien van 't Wy-water
hzoeders / die daer waren / van die olpe betwaert /
waer van oock een wepuygh tot onse tyden toe is
betwaert gheweest. Tot noch toe *Ensebius* over derselven
hondert en dry-en-dertigh jaeren.

Den H. Epiphanius. Anno 370.
Libro 1. Haresi 30.

Josephus een Jode / hogher van de stad Tiberias /
heeft een beseten mensch ghenesen met sijn hooft te
besproepen met Wy-water / ghebruyckende salmen
die woorde: Ick bebele u / hoosen gheest / in den
naem van Jesus van Nazareth den ghecruyften / dan
ghy upt-gaet upt desen mensch / ende dat hy ghesont
worde / ende 't is terstont soo gheschiet.

Den selven
Ibidem.

Den hooz-ghemelden Josephus, Christen gheboor-
den sijnde / ende saemen in groot officie gheset by
Constantinus de Groote, verstaen hebbende dat den
dubbel dooz tooverhen / de ovenen daer het salich
koterdt ghehandt om eene nieuwe Kercke te hou-
wen / belette te handen / soo dat gheene me-
terie bequaem / noch ghenoeghsaem en was om
byer te stoken / is Josephus, ghedzeben sijnde dooz
eene goddelijcken peber / derwaerts ghesloopen
hupten de stad; ende soo hy een bat met water by
hem hadde doen brenghen / heeft in de reghentwoop-
digheyt van eene groote menichte volck; over-
lugt / met sijnen eyghen vingher ober het bat wa-
ters het tecken des Cruys ghemaect / ende aen-
gheroepen hebbende den naem Iesus, heeft hy ghe-
sept: In den naem van Iesus van Nazareth, den welken
mijne Vaders ghecruyst hebben, datter kracht komme in
dit water, tot verdrijf van alle tooverije, ende tot
uyt-werken vande kracht des vyers, om te volmaecten
het huys Godts: Ende alsoo heeft hy het water ghe-
nomen in d'handt / ende heeft daer-mede alle de

halck-obens bespzoeyt / ende alle tooberije is ber-
dienen / ende het byer heeft beghinnen te bernen.
Tot noch toe den H. Epiphanius over twaelf hondert en der-
gh jaeren.

Den H. Hieronymus. Anno 390.

In vita S. Hilarionis.

Ilalicus heeft sijne pcerden / ende sijnen waghcn be-
spzoeyt met het water 't welck den H. Hilarion hadde
ghelegghent / ende heeftse daer mede bevyjt van toob-
erije.

Palladius. Anno 390.

In vita Macarij.

De Tooberaers hadden eene sekere bzoutwe met
hare konsten soo betoobert / dat sy aen haeren man /
ende naeste bzenden ondertusschen vertoont wierdt
ende ghebaente van eene heest: Dese bzoutw / soo be-
toobert sijnde / is ghebzocht by den H. Macarius: hy
heeft water gewijdt / ende haer daer mede bespzoeyt /
ende saemen haer van alle tooberijen berlost:

Ioannes Cassianus. Anno 430.

Libro 2. Collatione 15. Capite 4.

Den H. Abt Abraham reysende vut de woestijne
naer Egypten, heeft op den wegh ontmoet eene bzou-
persoon met een kleyn kindcken / welcket bozsten
soo sy verbrooght waeren / in dier boegghen dat sy
haer kindcken niet en kost laeben / ende haere klach-
ten daer ober ghedaen hebbende aen den boozsejden
Abt; soo heeft desen water ghenomen / ende dat
ghelegghent / maeckende daer ober het reecken deg
Cruys / t welck soo de bzoutw' hadde gedroncken /
heeftse daerelijck voedtsel ghekreghen door haer
kleyn kindt.

Theodoretus. Anno 430.

Libro 5. Historia Ecclesiastica. Capite 21.

In de Stadt Apaméen onder den Keiser Theodoretus de Jonghe / soo den duppel belettede het afwerpen van eenen tempel der Af-goden / met gheduerigher byer te blusschen / 't welck de Christenen daer in staecten / den H. Marcellus Bisschop van die plaets heeft / met het tcecken des H. Krups / ende aenroepen handen naem Gods / water ghetwijt / ende daer mede den Tempel besproept / ende siet / den overvel de kracht van dat water niet verdraghende, is daerelijc gheyluchte.

Den selven.

In vita B. Macedonij.

Een sekere vrouwe beseten sijnde handen duppelt ende grouwelijck van hem ghepynicht / soo sy met gheene middelen en konst gheholpen worden / heeft haere toelucht ghenomen tot den Salighen Macedonius, den welcken haer Wy-water heeft te dypken ghegheben / ende sy is verlost gheweest.

Den selven.

In vita B. Aphraata.

De Spynck-haenen bezorben alle de veldern van 't landt / de landstieden komen by den B. Aphraates, betrouwende op sijne heylighede: hy doet water by hem brengen / hy legt sijne hands ober het water / hy bidt Godt dat hy dat wilt bezollen met goddelijcke kracht / 't welck ghehaen sijnde / doet de Acker daer mede besproepen / ende de Spynck-haenen en hebben gheene voorziet sijn de ghedaen.

Den selven,

In vita B. Macedonij.

Eene edele/ ende seer rijke Martone met nae-
me Alfyria, was berooft gheworden van sinuen/
soo dat sy noch eten en wilde/ noch drincken; haer-
ren man Abrodianus, merckende dat alle remedien/
diem tot desen eynde ghebruycke/ te verghcefs
waren/ en sonder effect/ is ghekomen by den h.
Macedonius, heeft hem de siechte van sijne huyss-
vrouwe te kennen ghegheben/ ende hem ghebe-
den/ dat hy haer wilde bystaen: Den 2. Man/ is
met hem ghegaen naer sijn huys/ ende heeft met
groote devotie ghebeden: Daer-naec heeft hy wa-
ter doen byenghen/ ende daer over ghewaecht het
reken des h. Crups/ ende heeft het de vrouwe
doen drincken/ ende sy is op den staenden voer
tot haer selven ghekomen/ ende is verlost ghe-
wesi van haere siechte.

Den selven.

Ibidem.

Mijne Moeder hadde nu derhten saeren ghe-
trout/ ende soo laeck ondzuchtbaer ghetweest:
Daer desen rijdt/ heeft sy dooz de ghebeden van
den h. Macedonius, ontfanghen/ doch soo sy nu byf
maenden hadde ghedraeghen/ is sy in perijckel
ghetweest van een mis-bal te hebben: In dit pe-
rijckel/ sent sy tot den h. Macedonius; desen komt
hy haer/ ende water ghenomen/ ende dat gheseg-
ghent hebbende: Drinkt, seyt hy/ die water, ende ghy
sijt den goddelijcken b/stant gevoelen: D'heest het ge-
bruycken/ ende is ter stont bukten alle perijckel
ghetweest.

Den selven

In vita B. Jacobi.

Dooz den seggen handen salighen Jacobus sijn
E 4. bele

bele koztseu ghelesen gheweest / ende worden mer
ter daer noch ghelesen; vele duypelen sijn oock ge-
dronghen gheweest te bluchten / ende het water
welck hy met sijne handt seggent / is eene goede
dichne. Tot noch toe Theodoretus.

Vraaghe.

Wat sal onse Wederpartije hier op segghen / sal
sy mischten segghen / dat alle de Out-baders / die
van het Wijen des waters spreken / als gheweest sijn
Clemens Romanus, ober vijftien hondert ende acht-en-
tigh jaeren, *Alexander* ober vijftien hondert ende acht-
dertigh jaeren, *Tertullianus* ober vierthien hondert ende
ghen-en-twintigh jaeren, *Cyrillus Hierosolymitanus* ober
dthien hondert jaeren, *Ambrosius*, *Chrysostramus*, *Augustinus*,
Synesius &c. dat dese allegaer in dit stuck superstitieus
sijn gheweest? sal sy segghen / dat die Out-baders
de welcke de intrakelen verhaelen / die dooz het wy-
water gheschiedt sijn / als te weten *Eusebius* ober
hondert jaeren, *Hieronimus*, *Cassianus* &c. allegaer ghe-
ghen hebben / ende ons in dit stuck fabels verhoort
Sal sy dit / vraegh' ick / durben segghen? Wat
del dan om mer dierghelijcke menschen te handelen
de welcke alle die groote lichten hande waere ende
rechtinnighe wercke / alle die overtreffelijcke
schoppen / ende heylighe Daders willen oertoppen
van superstitie ende van valscheyd? Wat kander
de wereldt seker sijn / ofte / menschelijck spreken
gheloofbaer / hy soo verre datmen desen soo herme-
telijken wegh wilde in-gaen? Hoe kander noch
maede ghehouden worden / die eenigh gheloobe
be aen onse Wederpartije / de wijte sy self gheen
loobe en gheeft aen de gheloofbaerste personen
wereldts? Zijn dit fabels gheweest / de welcke ons
soo verfrige ende rechtinnighe Daders hebben ver-
hoort? Wat is dan het Martelaers boeck van Par-
tije? wat sijn alle de historien die sy beschreuen heb-
ben? Op en schrijuen de *h. Daders* niet toe / dat

hoere woorden ende verhaelen Schriftuere zyn / maer
 dat ſeggen wy / datmen ten minſten haer ſoo veel
 ghelooft moet gheben als aen eenen wereldreſchen/
 ofte heydenſchen Hiſtorie-ſchryver : wy ſeggen der-
 halven / dat hy teggen reden ſtrijft / ende plichtigh is
 van groote verwaentheyt / die ſoo treffelijcke man-
 nen beſchuldicht van valſcheydt / om dat ſy niet en
 ſpreken naer ſyne aenghenomen ende berdaepde o-
 pnie. Wy ſeggen ten leſten / dat onſe Wederpartije
 niet beter en kan weten wat datter ten tijde van
 Clemens, van Tertullianus, van Auguſtinus, van Hierony-
 mus &c. gheſchiedt is / als ſy ſelf / die op die tijden ge-
 leert hebben : overſulckſ ſeggen wy / dat de rechte
 reden uytwijft / dat wy aen deſe ende andere **H.**
 Out-baders bande rechtſinnighe Kercke / als ſy ee-
 nighe mirakelen verhaelen / dooz het Wy-water ofte
 ander ſints gheſchiedt / meer ghelooft moeten geben /
 als aen onſe Wederpartije / de welke dierghelijcke
 verhaelen uyt-gheeft booz fabels / oft leugens. Ick
 laere ten-ſegghelijck onpartijdighe menſch bonniſſen /
 of ick niet redelijck en ſpreke : **Ic** ſaecten dat ick
 redelijck ſpreke / ſoo ſalmen dan de mirakelen / de
 welke de **H.** Out-baders ſeggen gheſchiet te zyn
 haeren tijde dooz 't Wy-water, houden booz waer-
 ſchyn / ende niet booz fabels : Zyn ſy waerach-
 tigh / ſoo en is het Wy-water gheen werck van super-
 ſtice / maer goddelijck ; want de mannen die dooz
 dat water die wonderen werken hebben ghebaen / en-
 de die mannen de welke die werken verhaelen en-
 de appzoberen / waeren heyligh / ende goddelijck.
 Wegs-bolghende dat blijft ghelwig / dat het Wy-wa-
 ter goddelijck is / ende lof-weerdigh.

B E S L U Y T.

Siet nu eens / Beminde Leser, hoe de Roomsche Kercke in dese materie van het wy-water over een-komt met de eerste ende waerachtighe Kercke.

Ten eersten: De eerste ende oprechte Christenen begonden het Water met het teeken des H. Cruys. Soo ghetuyghen den H. Ambrosius, Augustinus, Epiphanius, Cassianus, Theodoretus.

Soo doet nu oock de Roomsche Kercke.

Ten tweeden: De oprechte eerste Christenen spraken daer over ghebeden / met de welke sy aenroepen den naem Godts / oft den naem Jesus, biddende dat het water soude mogen hebben de kracht om siekten te ghenesen / om de dubbelen te berjaeghen / rooberijen te verdrjyben &c. Soo ghetuyghen den H. Clemens, Cyrillus Hierosolymitanus, Epiphanius, Theodoretus &c.

Soo doet nu oock de Roomsche Kercke.

Ten derden: De eerste oprechte Christenen smeten daer sout in / naer het exempel van Eliazus soo ghetuyghet den H. Alexander.

Soo doet de Roomsche Kercke nu mede.

Ten vierden: De eerste oprechte Christenen / besproeyden daer mede de hoosden / ende andere dinghen die sy wilden ghesupbert hebben; Soo ghetuyghen den H. Epiphanius, Hieronymus, Palladius, Theodoretus &c.

Soo doet van ghelijcken nu noch de Roomsche Kercke.

Ten vijfden: De eerste oprechte Christenen / stelden dat aen de inganghen der Kercken. Soo ghetuyghet Synesius.

Soo doet oock de Roomsche Kercke.

Ten seften: De eerste oprechte Christenen / begaen dat mede naer huyse soo ghetuyghet den H. Johannes Chrysostramus.

Soo doet de Roomsche Kercke nu noch ter tijde

Ten lesten. De eerste oprechte Chzistenen / waer-
ven van gheboelen / dat die water eenighe gheeste-
lijcke nyt-werckinghen hadde in de siele. Soo ghe-
rupghen : Den H. Alexander , Tertullianus , Cyrillus Nic-
opolymitanus , Ambrosius &c.

Van dit gheboelen is nu noch de Roomsche
Kercke.

Somma. De Roomsche Kercke / komt in dit
suck vreesz ober een / met de oude rechtsintighe
kercke ; onse weder-partije niet / ergo de Room-
sche kercke is dies aengaende de waere rechtsint-
ghe kercke / ende die van onse Weder-partije niet.

CERI

Roomsche
water ober
e kercke
stienen lo
d. Crisp
linus, Ep

nen spa
sp aentie
, bidden
racht om
erjarghen
en den H
, Theodo

en sinen
s soo ghe

nen / be
der die
Soo ghe
ius, Theo

Roomsche
nen / heb
Soo ghe

n / bidd
en H. Jo
er tijt
Te